

ברם (אך. אבל. מפרשים דניאל ד' יב'). **כלל גדול** (ע"ל רפט"ז בהערה).
טמטום הלב (ע"ד יומא לט.). **הלב כאבן** (ע"ד ש"א כה' לז'). **ופתיחת הלב** (ע"ד). **נדנוד** (רמז, רש"י פסחים נ: דומה, ערוך). **ומ"ש בכל** (משלי יד' כג'. לקמן פל"א). **לעתים מזומנים** (ע"ל בס"פ). **ולב נשבר שעי"ז כו'** (עיין פי"ז וש"נ). **דקרא** (תילים נא' י' יד'). **בזהר** (ח"ג מז:). **פסוק** (קהלת ב' יג' וראיתי אני שיש גו').

פרק בו ברם כגון דא צריך לאודועי כלל גדול כי כמו שנצחון לנצח דבר גשמי כגון שני אנשים המתאבקים זה עם זה להפיל זה את זה. הנה אם האחד הוא בעצלות וכבודת ינוצח בקל ויפול גם אם הוא גבור יותר מחבירו ככה ממש בנצחון היצר אי אפשר לנצחו בעצלות וכבודת הנמשכות מעצבות וטמטום הלב כאבן כ"א בזריות הנמשכת משמחה ופתיחת הלב וטהרתו מכל נדנוד דאגה ועצב בעולם. ומ"ש בכל עצב יהיה מותר פי' שיהיה איזה יתרון ומעלה מזה הנה אדרבה מלשון זה משמע שהעצב מצד עצמו אין בו מעלה רק שגיע ויבא ממנו איזה יתרון והיינו השמחה האמיתית בה' אלהיו הבאה אחר העצב האמיתי לעתים מזומנים על עונותיו במר נפשו ולב נשבר שע"י זה נשברה רוח הטומאה וס"א ומחיצה של ברזל המפסקת בינו לאביו שבשמים כמ"ש בזהר ע"פ רוח נשברה לב נשבר וגו' ואזי יקוים בו רישיה דקרא תשמיעני ששון ושמחה וגו' השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה וגו' וזהו מעם הפשוט לתיקון האר"י ז"ל לומר מזמור זה אחר תיקון הצות קודם הלימוד כדי ללמוד בשמחה אמיתית בה' הבאה אחר העצב שיש לשמחה זו יתרון כיתרון האור הבא מן החשך דוקא כמ"ש בזהר על פסוק וראיתי שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור כו' ע"ש וד"ל ומקרא

לג

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים	לקוטי פירושים
ברם: פירושו: אך. אבל (מפרשים לדניאל ד' יב'). כלל גדול: עיין לעיל רפט"ז בהערה ד"ה כלל גדול ² . טמטום הלב: ע"ד יומא לט, א ("טמטמת לבו"). הלב כאבן: ע"ד שמואל-א כה' לז' ("לבו גו' הי' לאבן"). ופתיחת הלב: ע"ד .	העצב האמיתי: עצב שהוא בגלל סיבה אמיתית.
נדנוד: פירושו: רמז (רש"י פסחים נ, ב ³). דומה (ערוך ⁴). ומ"ש בכל: משלי יד' כג'. וראה לקמן פל"א: "וע"ז נאמר בכל עצב יהי מותר וכו'".	תשמיעני ש שון ושמחה וגו' השיבה לי ש שון ישעך ורוח נדיבה וגו': ועד"ז באגה"ת פי"א: "תשמיעני ש שון ושמחה וכו' ורוח נדיבה תסמכני וכו'", וכאן מוסיף גם "השיבה לי ש שון ישעך".
לעתים מזומנים: עיין לקמן בסוף פרקין: "קביעת עתים ושעת הכושר . . וכמבואר עת זו במ"א".	(שיעורים בספר התניא ע' 298)
ולב נשבר שעי"ז כו': עיין לעיל פי"ז ("כמ"ש בזהר . . שע"י לב נשבר וכו') וש"נ ("ע"ש פ' פנחס וכו' ⁵).	לְקוֹרֵא ש חסי"ו ע' 548 הערה (25)
דקרא: תילים נא' י' יד'.	(1) ק, סע"ב.
בזהר: ח"ג מז, ב.	
פסוק: קהלת ב' יג'. ושם: "וראיתי אני שיש גו'".	

(1) ושם: "ברם גו'". בפרש"י וראב"ע – "אך", ובמצו"ד – "אבל". (2) נדפס לעיל ע' קח. (3) ושם: "נדנוד עבירה" – מזמ עבירה. (4) ושם (ערך נד): "נדנוד לעבירה פי' אפילו דומה לדומה לעבירה". (5) וראה לעיל ע' קטז.

לקוטי אמרים

לנ

מ"מ הגהות והערות קצרות
קסא

מקרא מלא דבר
(ע"ד). **הכתוב** (דברים כח' מז'). **פיהאריז"ל** (שלה ס"פ כי תבוא "פיהאריז"ל הפסוק אשר . . כלומר שצריך האדם

מלא דבר הכתוב תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה וגו' ונודע לכל פי' האר"י ז"ל על פסוק זה: **והנה עצה היעוצה לטהר לבו מכל עצב ונדנוד דאגה ממילי דעלמא ואפי' בני חיי ומזוני מודעת זאת לכל מאמר רז"ל כשם שמברך על הטובה**

לשמוח בעשית המצות וקיומם יותר מרב כל שמזמין לו הש"י והוא שמח בו ביותר מזה צריך לשמוח במצוה הבאה לידו שיקיימנה ואמר הפסוק אף שעבדת את ה' בקיום המצות אבל לא עבדת בשמחה ובטוב לבב ע"כ היתה זאת לך". ועייג"כ ר"ח ש"ב רפ"י. ש' המצות בתחלתו). **והנה (עי' אגה"ת פי"ב ואגה"ק סי' כב' וכה')**. **עצה היעוצה (ע"ד ישעי' יד' כו')**. **ואפי' בחומ"ז (שהם נוגעים ביותר – ע"ל פמ"ט ואגה"ק יא')**. בסדר זה הובא בתוד"ה זכותו קדושין פב' – והוא כסדר לבבך נפשך מאדך דפמ"ט – זח"א קפא. לעיין בד"ס). **מודעת זאת לכל (ע"ד ישעי' יב' ה')**. **רז"ל כשם (ברכות נד')**.

לקוטי פירושים

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים

עבדת . . בשמחה . . פי' האר"י ז"ל על פסוק זה: החידוש בפירוש האריז"ל (דלכאורה מפורש להדיא ברמב"ם: ש"כל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו, שנאמר תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב") הוא – זה שמפרש "מרב כל", שהשמחה צריכה להיות יותר גדולה מרב כל, ולא (תחת אשר לא עבדת גו'

(2 סוף הל' לולב.

מקרא מלא דבר: ע"ד .
הכתוב: **דברים כח' מז'**.
פי' האר"י ז"ל: **ראה של"ה ס"פ כי תבוא:** "פירש האר"י ז"ל הפסוק אשר לא עבדת . . בשמחה ובטוב לבב מרב כל, כלומר שצריך האדם לשמוח בעשית המצות וקיומם יותר מרב כל שמזמין לו השם יתברך והוא שמח בו, ביותר מזה צריך לשמוח במצוה הבאה לידו שיקיימנה. ואמר הפסוק אף שעבדת את ה' בקיום המצות, אבל לא עבדת בשמחה ובטוב לבב, על כן היתה זאת לך". ועיין ג"כ ראשית חכמה **שער ב' (שער האהבה) רפ"י**. **שער המצות בתחלתו**.

והנה: לכללות הענין דהסרת עצב ודאגה ממילי דעלמא, ואדרבה כו' – עיין אגה"ת פי"ב (וטעם השמחה ביסורי הגוף לפי שהיא טובה גדולה ועצומה לנפש החוטאת למרקה וכו'), **ואגה"ק סי' כב' (עצה היעוצה לקבל באהבה . . לפשפש במעשיו . . הצריכין מירוק . . כמשל מלך גדול ונורא הרוחץ בעצמו . . מרוב אהבתו וכו')** וסי' כה' ("אילו הי' מאמין שמאת ה' היתה זאת לו לא הי' בכעס כלל וכו')⁸.
עצה היעוצה: ע"ד ישעי' יד' כו' (העצה היעוצה).

ואפי' בני חיי ומזוני: שהם נוגעים ביותר – עיין לקמן פמ"ט: "ולבבך הן האשה וילדיה, שלבבו של אדם קשורה בהן בטבעו . . ונפשך ומאדך כמשמעו חיי ומזוני", **ואגה"ק סי' יא':** "אוהב א"ע . . וע"כ הוא חפץ בחיי בשרים ובני ומזוני כי זה טוב לו",

**בסדר זה ("בני חיי ומזוני", ולא כהסדר במו"ק כח, א: "חיי בני ומזוני") הובא בתוד"ה (אלא כו') זכותו קדושין פב, א – והוא כסדר הכתוב⁹ "לבבך . . נפשך . . מאדך" דתניא פמ"ט (ש"לבבך" קאי על "בני", "נפשך" – "חיי", ו"מאדך" – "מזוני") – וכן הוא הסדר בזח"א קפא, א. לעיין הגירסא בדקדוקי סופרים למו"ק שס"ו. מודעת זאת לכל: ע"ד ישעי' יב' ה' ("מודעת זאת בכל הארץ").
רז"ל כשם: ברכות נד, א.**

(6 שפ, א. 7) בר"ח שם: "ושמעתי בשם מו"ה יצחק די לוריא אשכנזי ע"ה שפי' פסוק תחת אשר לא עבדת וגו' מרוב כל, פי' יותר אם הי' לך רוב כל, והכוונה שיהי' שמח בשמחת הקב"ה ובמצותיו ותורתו יותר מכל ממון שבעולם . . לא ישוה שום שמחה שבעולם אצל שמחת מצוה". ובשער המצות: "ויהי' שמח בעשותו אותה המצוה בשמחה שאין לה קץ, מלב ומנפש ובחשק גדול, כאילו ממש בפועל ממש נותנים לו אלף אלפים דגרי זהב אם יעשה אותה מצוה. וז"ס הפסוק תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב כו" . . – אבל, כאן לא נתבאר הפירוש "אף שעבדת את ה' בקיום המצות, אבל לא עבדת בשמחה ובטוב לבב וכו", כבשל"ה. במק"א (אגרות-קודש חי"ט ע' שנא) מצייין רבינו ל"שער רה"ק י, ב. של"ה עשרה מאמרות מאמר ג-ד (מט, א). ובכ"מ" (8) ראה גם "לקוטי פירושים" כאן. 9) ואתחנן ו, ה. 10) בדקדוקי סופרים – ליתא גירסא אחרת.

בגמרא (ס): "לקיבולינהו". כו' ופירשו בגמ' לקבולי בשמחה כמו שמחה הטובה ובשל"ה ע"מ מ"ה הנגלית ונראית כי גם זו לטובה רק שאינה נגלית הועתק "לקבולי". לעיין בד"ס). **ג"ז לטובה** (תענית כא· באורו לקו"ת ד"ה ויעש משה נחש).

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים
בגמרא: שם ס, ב. ושם הלשון הוא:
"לקיבולינהו". ובשל"ה עשרה מאמרות
מאמר ה' הועתק "לקבולי". לעיין הגירסא
בדקדוקי סופרים.¹¹
גם זו לטובה: תענית כא, א. ביאורו –
בלקו"ת חוקת ד"ה ויעש משה נחש.¹²

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים
בגמרא: שם ס, ב. ושם הלשון הוא:
"לקיבולינהו". ובשל"ה עשרה מאמרות
מאמר ה' הועתק "לקבולי". לעיין הגירסא
בדקדוקי סופרים.¹¹
גם זו לטובה: תענית כא, א. ביאורו –
בלקו"ת חוקת ד"ה ויעש משה נחש.¹²

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים
בגמרא: שם ס, ב. ושם הלשון הוא:
"לקיבולינהו". ובשל"ה עשרה מאמרות
מאמר ה' הועתק "לקבולי". לעיין הגירסא
בדקדוקי סופרים.¹¹
גם זו לטובה: תענית כא, א. ביאורו –
בלקו"ת חוקת ד"ה ויעש משה נחש.¹²

(מלקו"ש ח"א ע' 284 וא"ת)

כשם שמברך על הטובה כו' . . לקבולי בשמחה: אבל, גם כשמברך עלי' ומקבלה בשמחה – נקראת רעה. ומטעם זה, גם הברכה (והקבלה בשמחה) אינה כעל הטובה ממש, ורק "כשם" ובנוסף שונה.

(מלקו"ש ח"א ע' 1081 הערה 35)

יש אופן שכאשר רואה דבר בלתי רצוי, רואה הוא מיד את הכוונה שבתוכו, ואדרבה, שרואה רק את הכוונה

3) ראה גם מכתב רבינו – אגרות קודש ח"א ע' שצג: "יעיין בתניא פרק כ"ו, באגה"ק סי' י"א וסימן כ"ב, אשר גם האמור שם מספיק, ובלבד שלא יתן להיצה"ר להסיתו אשר אין הוא בכלל זה". (4) ישע"י ד, ד. (5) ראה לקו"ש ח"א ע' 287 ואילך. (6) מו"ק ט, ב. (7) וע"ד פעולתו בירידת גשמים – ע"י אמירת תורה, ללא תעניות, תפלות וכו' (ראה ח"ג נט, ב). (8) כלומר, שאין זה באופן שהאדם מרגיש יסורים, אלא שידוע ש"גם זו לטובה, רק שאינה נראית ונגלית לעיני בשר כי היא מעלמא דאתכסיא", אלא שמלכתחילה "כולהו ברכתא ניהו" בגלוי ממש (מלקו"ש ח"א ע' 19 הערה 32).

לקוטי אמרים

מ"מ הגהות והערות קצרות קסג

ונראית לעיני בשר כי היא מעלמא דאתכסי' שלמעלה מעלמא דאתנגלייא שהוא ו"ה משם הוי"ה ב"ה ועלמא דאתכסיא הוא ו"ה וז"ש אשרי הנבר אשר תיסרנו י"ה וגו' ולכן ארז"ל כי השמחים ביסורים עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו כי השמחה היא מאהבתו קרבת ה' יותר מכל חיי העוה"ז כדכתיב כי טוב חסדך מחיים וגו' וקרבת ה' היא ביתר שאת ומעלה לאין קץ בעלמא דאתכסיא כי שם חביון עוזו ויושב בסתר עליון ועל כן זוכה לצאת השמש בגבורתו לעתיד לבא שהיא יציאת חמה מנרתקה שהיא מכוסה בו בעוה"ז ולעתיד תתגלה מכסויה דהיינו שאז יתגלה

תילים צא' א'). לע"ל . . . יציאת כו' (נדרים ח: כ"פ גם בעיון יעקב על הע"י גיטין לו: בת"י ורש"י שופטים דקאי על אור החמה יהי' שבעתים גו').

תילים צא' א'). לע"ל . . . יציאת כו' (נדרים ח: כ"פ גם בעיון יעקב על הע"י גיטין לו: בת"י ורש"י שופטים דקאי על אור החמה יהי' שבעתים גו').

מ"מ, הגהות והערות קצרות - עם פענוחים

עלמא דאתנגלייא עלמא דאתכסיא ו"ה י"ה: .
וז"ש: תילים צד' יב'.
ארז"ל כי: שבת פח, ב.
הכתוב אומר: שופטים ה' לא'.
כדכתיב כי: תילים סג' ד'.

שם חביון עוזו: ע"ד¹⁴ חבקוק ג' ד'. "חביון עוז העצמות" - בפ' ספרא דצניעותא להאריז"ל, הובא בסוף ביאור דשבת שבתון בלקו"ת דרושי יוהכ"פ¹⁵.
יושב בסתר עליון: ע"ד¹⁶ תילים צא' א'.
לע"ל . . . יציאת כו': נדרים ח, ב' ("לעולם הבא . . . הקב"ה מוציא חמה מנרתקה צדיקים מתרפאין בה").
ומ"ש "זוכה לצאת השמש בגבורתו לעתיד לבוא שהיא יציאת חמה מנרתקה" - כן פירש גם בעיון יעקב על העין יעקב לגיטין לו, ב, ש"אוהביו כצאת השמש בגבורתו" (דקאי על השמחים ביסורים) "היינו ע"ד דאמרנו . . . לעתיד לבוא הקב"ה מוציא חמה מנרתקה . . . צדיקים מתעדנין בה". אבל בת"י ורש"י שופטים שם, פירשו, ד"צאת השמש בגבורתו" קאי על מ"ש¹⁸ "אור החמה יהי' שבעתים גו"¹⁹.

14) אולי כותב רבינו "ע"ד" - כי הפירוש בכתוב הוא שם נגלה עזו שהי' חבוי למפרע" (פרש"י), וכאן מדגיש שהוא באתכסיא (חבוי) דוקא. (15) ושם (עא, ד): "וע' בפ' הספד" צ להאריז"ל בפ"ק (דקי"ט ע"א) שכ' וז"ל ודע דההוא רישא דלאו רישא אשר שם חביון עוז העצמות הוא עצמו אינו משיג מה שיש בו וכו'". (16) אולי כותב רבינו "ע"ד" - כי "יושב" בקרא, קאי על האדם החוסה בסתר כנפי השכינה, וכאן מפרש על הקב"ה. (17) וכו"ה בע"ז, ג, סע"ב: "לעתיד לבוא וכו'". (18) ישע"ל, ל, כו. (19) בת"י: "ורחמוהי צדיקייא יהון עתידין לאזהרא כזיהור יקרי' על חד תלת מאה וארבעין ותלתא כמפק שמשא בגבורתי". ובפרש"י: "כצאת השמש בגבורתו, לעתיד לבוא שבעתים כאור שבעת הימים שהיא על אחת שלש מאות וארבעים ושלש כמספר ארבעים ותשע שביעיות".

לקוטי פירושים

כו'. ועפ"ז מובן החיוב ד"כשם כו' לקבולי בשמחה" - חיוב ע"פ תורת אמת, היינו, שמחה אמיתית, "כשם".
(לקו"ש ח"ז נ' 22 הערה * 17)

כי גם זו לטובה רק שאינה נגלית ונראית . . . כי היא מעלמא דאתכסי': היינו, שהיסורים עצמם אינם יסורים, אלא השפעה של טובה מכוסה, שמפני רוב טוב נמשך למטה בצורה כזו. וכמסופר ג"כ בגמרא, שיש נוסחא של "כל דעביד רחמנא לטב עביד"⁹, ונוסחא נוספת ומעולה מזו - "גם זו לטובה"¹⁰, וכמו החילוק דמעשה דרבי עקיבא⁹ ממעשה דנחום איש גם זו¹⁰, שר"ע, ע"י שנכבה הנר ונאכל החמור והתרנגול וכו', ניצל על ידי זה מהיזק גופני, וראה שסוף סוף על ידי הצער שסבל באה לו טובה, אבל העובדא עצמה הוא ענין של צער. משא"כ במעשה דנחום איש גם זו, כשהחליפו האבנים טובות ומרגליות על עפר, ונעשה לו נס בעפר, שלא הסתפקו בזה שעל ידי הצער ניצל הוא מהיזק, אלא אדרבה, הוכיחו לו שאין זה צער אלא טובה גדולה ביותר¹¹.

(אגרות קודש ח"ד ע' תיד)

כצאת השמש בגבורתו: כמשנ"ת בשער היחוד והאמונה פ"ד'ו.
(תניא בצירוף מ"ח וכי' ע' תצו)

(9) ברכות ס, סע"ב. (10) תענית כא, א, וש"נ. (11) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות ח"ג ע' 267 ואילך. ועוד.

מסתופפים (הסתופף, לשבת בסף השער, תילים פד' יא'). **צל החכמה** (ע"ד קהלת ז' יב'). **לשית עצות בנפשו** (ע"ד תילים יג' ג'). **כנודע** (). **קביעות** (ע"ד שבת לא'). **עתיים** (ע"ל פל"א ואגה"ת פ"ז ואילך). **העביר חטאתו** (ע"ד ש"ב יב' יג'). **ורב לסלוח** (באגה"ת פי"א ציין לעזרא וצע"ג שלא מצאתיו ע"ע כלל! גם אם הפי' שאמרו בעזרה לא מצאתי לע"ע).

עלמא דאתכסיא ויזרח ויאיר בנילוי רב ועצום לכל החוסים בו בעוה"ז ומסתופפים בצלו צל החכמה שהוא בחי' צל ולא אורה וטובה נראים וד"ל: אך העצבות ממילי דשמיא צריך לשית עצות בנפשו ליפטר ממנה אין צריך לומר בשעת עבודה שצריך לעבוד ה' בשמחה ובטוב לבב אלא אפילו מי שהוא בעל עסקים ודרך ארץ אם נופל לו עצב ודאגה ממילי דשמיא בשעת עסקיו בידוע שהוא תחבולת היצר כדי להפילו אח"כ בתאוות ח"ו כנודע שאל"כ מאין באה לו עצבות אמיתית מחמת אהבת ה' או יראתו באמצע עסקיו. והנה בין שנפלה לו העצבות בשעת עבודה בת"ת או בתפלה ובין שנפלה לו שלא בשעת עבודה זאת ישים אל לבו כי אין הזמן גרמא כעת לעצבות אמיתית אפי' לדאגת עונות חמורים ח"ו. רק לזאת צריך קביעות עתים ושעת הכושר בישוב הדעת להתבונן בגדול' ה' אשר חטא לו כדי שע"י זה יהיה לבו נשבר באמת במרירות אמיתית וכמבואר עת זו במ"א ושם נתבאר ג"כ כי מיד אחר שנשבר לבו בעתים קבועים ההם אזי יסיר העצב מלבו לגמרי ויאמין אמונה שלימה כי ה' העביר חטאתו ורב לסלוח וזו היא השמחה האמיתית בה' הבאה אחר העצב כנ"ל:

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים

- מסתופפים: "הסתופף, לשבת בסף השער" – ראב"ע לתילים פד' יא'.
צל החכמה: ע"ד קהלת ז' יב' ("בצל החכמה").
לשית עצות בנפשו: ע"ד תילים יג' ג' ("אשית עצות בנפשי").
כנודע: .
קביעות עתיים: ע"ד שבת לא, א ("קבעת עתים לתורה").
במ"א: עיין לקמן פל"א ("והיינו בכל עת שרואה בנפשו שצריך לכך. אך שעת הכושר שהיא שעה המיוחדת וראוי' לכך לרוב בני אדם היא בשעה שהוא עצב בלא"ה וכו'") ואגה"ת פ"ז ואילך ("וזמן המסוגל לזה הוא בתיקון חצות. . שעה
- אחת בכל יום או לילה לפני תיקון חצות" – פ"ז. "ומי שא"א לו בכל לילה עכ"פ לא יפחות מפעם א' בשבוע לפני יום השבת" – פ"י).
העביר חטאתו: ע"ד שמואל ב יב' יג' ("העביר חטאתך").
ורב לסלוח: באגה"ת פי"א²⁰ ציין לעזרא ("וכמ"ש בעזרא ורב לסלוח"). וצע"ג, שלא מצאתיו עד עתה בכתוב כלל! גם אם הפירוש הוא "וכמו שאמרו בעזרה" (ולא "כמו שכתוב בעזרא") – לא מצאתי לעת-עתה.
- 20 ראה גם מ"מ, הגהות והערות קצרות" לאגה"ת שם, וב"לקוטי פירושים" שם.